# Utfordringer i nærmiljøet

*Tora Aasland*

**Fylkesmann i Rogaland**

Jeg er i dette innlegget bedt om å snakke om utfordringer i nærmiljøet når det gjelder friluftsliv. Jeg har valgt å bruke denne regionen som eksempel: her er utfordringene synlige og kanskje enda mer krevende enn i andre storbyområder i landet. I stedet for lysbildeillustrasjoner, vil dere få se områdene dels seinere i dag, dels på turen til Jæren i morgen.

**Arealsituasjonen på Nord-Jæren**

- Lite utmark. De små utmarksarealene i LNF-områdene må ofte regnes "like med innmark" etter friluftslova (av 28. juni 1957, § 1a), fordi de er små og omgitt av innmark.
- Små areal med regulerte friluftsområder og / eller friluftsområder som er sikret.
- Visse natur- og opplevelseskvaliteter mangler: vill, urørt natur, variert naturskog.

**Hvordan kan vi bøte på dette?**
Jeg vil nevne noen konkrete tiltak og eksempler:

- Gjennomføre planer, blant annet ved at det offentlige (stat eller kommune) kjøper områder som er regulerte eller foreslått sikret. Utgangspunktet for dette er godt i flere kommuner fordi en tidlig begynte å regulere inn en overordnet grønstruktur før utbygging.
- *Kommunen har nå et eneansvar for dette etter at statlige tilskudd (50%) til kjøp av lokale friluftsområder har bortfalt.*

- Tilrettelegge offentlige friluftsområder.
- *Her har en kommet et stykke på veg, blant annet gjennom Friluftspakken (Stavanger, Sola , Randaberg), og det finnes spillemidler, blant annet til turveger. Viktig å vurdere behovet kritisk, mange barn hater turveger og trenger kupert terreng til større utfordringer. Mange voksne foretrekker også de litt mer utfordrende stiene. Men et overordnet turvegnett må absolutt gjøres ferdig. Arbeidsreisen kan bli en turopplevelse!*

- Hindre omdisponering av regulerte friområder og sikre innregulert gode nok friområder ved nye utbygginger.
- *Fylkesmannen prioriterer dette høyt innen planarbeidet. Ved krav om høy utnytting reduserer noen kommuner friområdene i stedet for å legge inn utbyggingsformer med høyere utnyttingsgrad enn eneboliger. En kan unngå konflikt med jordvernet. I et presset område som Stavanger-regionen, er det tvingende nødvendig å planlegge helhetlig, slik at det ikke blir unødig og ødeleggende konflikt mellom friluftsliv og jordvern. Det krever stor, men viktig innsats av dem som skal samordne, spesielt fylkesmannen.*

- Flerbruk av jordbruksområder i nærmiljøet.
- *Bøndene kan få tilskudd gjennom "Spesielle tiltak i jordbrukets kulturlandskap" for å åpne innmarksområder for friluftsliv. Det er lite søknader fra tettstedsnære områder. Det trengs mer aktivt arbeid fra kommunene for å få fram søknader og mer aktiv informasjon til publikum for å redusere ulempene for bonden.*

- Unngå nedbygging og tap av opplevelsesverdier av by- og tettstedsnære landbruks/friluftsområder.
- *Fylkesmannen prioriterer jordvern i slike områder høyt. Jordbruket kan sjøl styrke oppslutningen fra byfolk mot nedbygging ved å satse aktivt på å opprettholde mangfold og opplevelsesverdier, og å åpne innmarksområdene for folk. Dessuten bør mulighetene for økologisk landbruk og besøksgarder være mye større i de by- og tettstedsnære områdene.*

**Er arealsituasjonen begrensende for friluftslivet?**
**Hvordan virker opplevelsesverdier og holdninger inn?**

- Det trengs mer kunnskap om hvordan offentlig nærmiljøpolitikk virker. Virker smale grøntdrag med sterkt svekket naturpreg etter formålet?
- *Lite lokal kunnskap, tellinger i område i Stavanger dokumenterer en høy bruk av grøntområdene.*

- Naturlosprosjektet. Startet ved Fylkesmannens miljøvernavdeling. Stavanger Turistforening tok over etter 2-3 år og utviklet prosjektet vidare, blant annet ved å aktivisere kommunene. Inngangsbilletten til et aktivt friluftsliv når på denne måten fram til tusenvis av mennesker ved direkte menneskelig formidling på tematurer og liknende. Dette er en del av forklaringen på at Stavanger Turistforening nå engasjerer seg sterkere i nærmiljøet, blant annet i plansaker, og utvikler et hjelpetilbud til skolene om å bruke natur i nærmiljøet. Ideen har spredd seg til nordfylket. Kanskje til andre steder også?

- Natur, friluftsliv og miljølære i skolen. L97 stiller her store krav til skolemyndigheter og kommuner. Direktoratet for Naturforvaltning har sammen med Jæren friluftsråd kjøpt et velegnet strandområde med bygninger med tanke på naturskole og lignende bruk. Særlig lenger kan ikke den statlige miljøvernforvaltningen gå i praksis, men holdningene statens representanter viser, kan være helt avgjørende for å få til en god kunnskapsformidling. Nå ligger den konkrete utfordringen til tiltak først og fremst hos kommuner og skoleverk, men det er en fordel at det hele skjer i et positivt samspill både på kryss og tvers av forvaltningsnivåer, etater og organisasjoner.

**Langsiktig byutvikling er viktig for nærmiljø og friluftsliv**

- En "sak til sak" omdisponering av bynære jordbruks- og friluftsområder vil utarme de grønne nærmiljøkvalitetene innen bybåndet, og svekke et grønt særpreg som de fleste andre byer mangler. Utrygge vilkår for "byjordbruket" vil kunne forslumme de bynære jordbruksområdene. Her trengs forutsigbarhet og gode overordnete planer.
- En ny utbyggingsretning mot øst/sørøst med høykvalitets kollektivtransportdekning - som for eksempel en rask bybane - vil kunne hindre dette, et slikt kvalitetstap innen den nåværende båndbyen. Samtidig kan livskvaliteten i hele dette byområdet økes ved lett kollektivtilgang til utfarts- og dagsturområder . Her er det mye interessant tenking og konkrete forslag både når det gjelder kombinasjonen sykkel/jernbane, når det gjelder

sykkelstier langs kysten og til og fra tettstedene inn mot friluftsområdene, og når det gjelder bruk av båt langs kysten fra hytte til hytte - eller kanskje fra naust til naust!

- Rogaland fylkeskommune er nå i ferd med å følge opp suksessen med samlet transportplanprosessen med en fylkesdelplan for areal- og transportpolitikk for Nord-Jæren. Slike initiativ er det eneste rette grep: det nytter lite at hver kommune sitter og planlegger for seg - eller eventuelt venter på alt fra himmerike til helvete i forhold til kommunesammenslåing. Arealet er der - uavhengig av kommunegrenser; folkene har behov for både næring, friluftsliv og rekreasjon - særlig må det legges til rette for dem som bor tett, og samordningsansvaret for å få bedre kvalitet både for natur, kulturlandskap og folk bør virke inspirerende og motiverende på oss alle.